

Aby rozpocząć lekturę,
kliknij na taki przycisk ,
który da ci pełny dostęp do spisu treści książki.

Jeśli chcesz połączyć się z Portem Wydawniczym
LITERATURA.NET.PL
kliknij na logo poniżej.

Piotr Bratkowski

strefa skażeń

Tower Press 2000
Copyright by Tower Press, Gdańsk 2000

A gdy dzień słabnąć zaczął i migotać łuną
Miasto na nas jak czołgiem wjechało wieżami
Hałas ulic zatopił błękitne poszumy
I wzrok odwracaliśmy żegnając się w bramie
A. Bursa

Katarzynie Boruń

Obcy

nie będziemy już odtąd umierać więcej
któż by nas takich pięknych i olbrzymich
grzebał?

B. Jasiński, Pieśń o głodzie

I

dokąd pójdę którądy
będę szedł kogo
odwiedzę co będę mówił
jestem obcy w tym mieście
nie byłem tu nigdy znam
w nim każdą uliczkę poznałem
wszystkich ludzi dokąd
pójdę komu zepsuję wieczór
jestem w tym mieście obcy
nie znam nikogo
całymi dniami włóczę się pustymi
ulicami w tłumie wieczory
spędzam w barach o których nawet
wierszy nie warto pisać

wiosna 1907 malarz pablo picasso na wystawie
spotyka dziwną dziewczynę chce zrobić
dobry uczynek jego przyjaciel czuje się
samotny redaktor periodyku przewodnik
rentiera autor opowiadań o charakterze
pornograficznym sympatyk awangardy
malarskiej łączący z wozakami po mieście
guillaume apollinaire który w wolnych chwilach
robi rewolucję w poezji ma jednak niewiele
czasu ciągle nie wydał książki tak
zaczyna się jeden z najbardziej burzliwych romansów
dwudziestego wieku maria laurencin jest
kobietą wyzwoloną codziennie o dziesiątej wieczorem
wraca do mamy obie kobiety w milczeniu
tkają to będzie najlepiej dobrana para
w mieście paryż uchodzącym za stolicę świata lekko
zezowata pensjonarka porzuci apollinaire'a i
potem poezja już nigdy nie będzie taka
sama ale na razie jest
rok 1907 maria laurencin wraca do domu
do widzenia kochany do jutra szybko zbiega
po schodach bawiąc się skakanką
w tym samym czasie na przedmieściu paryża
pewien młody szwajcar zakłada pasiekę
nazywa się frederic louis sauser odczuwa
przejściową potrzebę stabilizacji objechał

rosję chiny europę ten tryb życia jest
dosyć męczący lecz sauser potrafi
z każdej podróży wyciągnąć korzyść
pieniądze doświadczenia w londynie pozna dorabiającego
do studiów kłowna nazwiskiem charlie chaplin
w kilka lat później spędzi wielkanoc w mieście
nowy jork zmieni nazwisko straci
rękę ale przedtem napisze jeden z dwóch najpiękniejszych
poematów dwudziestego wieku na razie jednak
jest rok 1907 blaise cendrars
hoduje pszczoły na przedmieściu paryża
w tym mieście mówi ludzie potrafią
jeszcze ze sobą rozmawiać
jeszcze nikt nie myśli o wojnie
ci ludzie
nie tylko zmieniają świat lecz
przede wszystkim jakże oni potrafią
bawić się
dlatego nikt nie wierzy gdy
łysy max jacob wróży z kart
zagładę

dokąd pójde nie pokochała mnie
żadna kobieta kochało mnie wiele
kobiet pisały rozpaczliwe listy nigdy
nie miałem dziewczyny byłem żonaty panienki
oddawały mi swoje skarby w najróżniejszych miejscach
czasami nawet w łóżku dokąd pójde nie
znam tutaj nikogo mam tylu przyjaciół komu
zepsuję wieczór dokąd pójde
artyści pochowali się po domach między
jajkiem na miękko a odcinkiem serialu każdy wali
swojego fausta żony uciszają bachory parzą
kolejną kawę to naprawdę trudne w dzisiejszych czasach
być żoną wieszca dokąd
pójde jestem obcy w tym mieście znam
tutaj wszystkich jestem sam

czternasty stycznia 1967 san francisco
w parku złotej bramy odbywa się pierwsze
ogólnoświatowe połączenie człowieka timothy
leary ogłasza początek ery wodnika święty
mikołaj przebrany za poetę allana ginsberga
rozdaje marihuanę i kwas oto pierwsza
prawdziwa komunia od blisko dwóch tysięcy lat
lekkość sen droga tak zaczyna się najwspanialsze
marzenie naszej młodości w tym samym czasie
niejaki gridley wright absolwent uniwersytetu
yale przenosi się na fermę tworzy
komunę o nazwie strawberry fields ostatecznie

jest to epoka beatlesów spróbujmy wreszcie
mówi wright spróbujmy raz zrobić to
na co mamy ochotę będziemy będziemy to
robić kochać się śpiewać palić trawę będziemy
robić swoje rzeczywistość wyglądała
inaczej na obszarych polach namiotowych brudnymi
strzykawkami robiliśmy zastrzyki z przetworów
maku ogrodowego potem rzygaliśmy dostawaliśmy gorączki
wszy obłędu i nie umieliśmy bronić się gdy
nas bito powoli robiło się przeraźliwie
nudno i chociaż nadal słuchaliśmy muzyki
śpiewaliśmy miłość robiliśmy zamiast wojny
choć widać jeszcze byliśmy młodzi zaczynała
się agonia już prawie nikt nie nosił
długich włosów na świecie było
coraz więcej dyskotek

dokąd pójde taki dzień że
tylko własny nekrolog układać ulicą
wloką się grupy ssaków będą oddawać się
swoim ulubionym rozrywkom dokąd pójde już
wiem że to nie dziś przeżyję przygodę mojego
życia taki dzień że tylko własny nekrolog
pisać dokąd pójde z kim będę
rozmawiał kogo męczył dokąd pójde
jestem obcy w tym mieście

rok 1980 warszawa bar złota kaczka nie było cendrarsa
ani nikogo ze znajomych alkoholików pijana
 prostytutka bredziła o pierwszej skrobance starzy
mężczyźni wspominali powstanie kończyło się
piwo i pieniądze nikt nie zauważył
że wydarzyło się to akurat
pierwszego dnia wiosny wiało jak cholera
i prawie wszyscy ludzie na świecie byli już
życiowo ustawieni znowu nie było
skąd wziąć paru groszy na wódkę lub przynajmniej
odrobiny ciepła nie było dokąd iść
nie było do kogo

II
moglibyśmy zakochać się
choć na rok na kwartał na miesiąc ale
mieszkamy w różnych miastach moglibyśmy być
najszcześniejszą parą kochanków na całym świecie
pocieszać się w trosce chodzić do kina
zrywać kwiatki robić dzieci i tyle
innych przyjemnych rzeczy które znamy z filmów
ale mieszkamy przecież w różnych miastach
na różnych ulicach

w sąsiednich blokach
przez ścianę

będziemy jeździć smutnymi autobusami
o świcie to właśnie wtedy wędzną kwiaty
a jakiś rozsądny człowiek wymyślił nienawiść będziemy
nienawidzić przeklinać i zazdrościć zabijać
i zdradzać będziemy się bać będziemy uciekać
z dusznych mieszkań na ulice miast będziemy
leżeć w milczeniu pijani i będzie
to niezwykle ciężki obowiązek zaśniemy
ciężkim snem by o piątej nad ranem przywołał
nas do życia paniczny strach będziemy znikać
w niewiadomym kierunku będziemy
bez ustanku umierać
będziemy liczyć godziny czekać na telefon będziemy
oglądać pocztówki z riwiery i fotografie
luksusowych kobiet będziemy słuchać nocnych
programów radiowych bywać w podmiejskich
kinach na starych filmach będziemy
pisać listy do poczty samotnych serc nocami
dzwonić do telefonu zaufania aby upewnić się
że świat wciąż jeszcze istnieje będziemy sobie
wymyślać efektowny rodzaj śmierci będziemy
bez ustanku umierać

będziemy długo patrzeć sobie w oczy niepewnym
ruchem połączymy dłonie będziemy się spotykać
wieczorami gdy na poddaszach miast zbierają
się resztki uczuć potem pójdziemy nad rzekę
by zobaczyć jak ogromna słomiana kukła
spływa do morza będziemy się śmiać zarządzymy
powszechną erotyzację świata będziemy dziećmi
starcami będziemy udawać dorosłych będziemy
rodzicami rodzeństwem będziemy się bawić w kochanków
będziemy jednym człowiekiem całą ludzkością
będziemy bez przerwy mówić stworzymy nowy język
bez słów będziemy zwierzętami roślinami
glebą tristianem i izoldą małgorzată i mistrzem
będziemy wszystkimi zakochanymi jacy
kiedykolwiek istnieli na ziemi wszystkimi
poetami malarzami i muzykami będziemy żyli
od stworzenia świata będziemy żyli wiecznie
przejdziemy zwycięsko objęci przez miasto
w którym każdy zaułek był snem deliryka
wyrzucimy na śmietnik wszystkie smutne listy
nie będziemy nikogo już prosić o litość
nie będziemy się włóczyć samotnie po mieście
liczyć pustych sygnałów w głuchych telefonach

zapomnimy o wszystkich ostatecznych klęskach
bo przejdziemy przez miasto zwycięsko objęci

będziemy głośno śpiewać
żeby powstrzymać łzy

marzec–kwiecień 80

Pluralis

Pozostawała więc ulica wykluczająca
wszelkie niespodzianki

A. Bursa

Nam ptakom niepotrzebny sen

nazwij to pierwszą miłością
albo zbiorowym punktem usług seksualnych
nazwij to miastem rodzinnym
albo domem publicznej śmierci
i idź opowiedz o tym na ulicy
to nieważne
o trzeciej nad ranem żółta Wisła
obmywa rany miasta i tylko wiatr
goni śmiecie po autostradach
to nieważne lecz
wkrótce autobusy zapełnią się ludźmi
którzy nie mieszczą się w kadrze
kolorowej telewizji polskiego snu
nikt cię nie będzie słuchał
opowiedz o tym wszystkim co wiesz
o pustych placach martwego miasta
o samotnych dworcach i o redukcji snu
o piwiarniach które są kościołami patriotyzmu
i o metafizyce miesiąca marca
o wszystkich o pustych trawnikach uniwersytetu
i o pierwszej zdradzie a także o tym
o czym wiosna śpiewa świt
idź i opowiedz o tym wszystkim
o czym nie mówi filmowa kronika
codziennego święta
nikt cię nie będzie słuchał
więc idź i opowiedz o tym na ulicy
nam ptakom niepotrzebny sen

2-7.6.76

Słynny czerwony prochowiec

Pierwszego maja 1972 roku nielegalnie poszedłem na pochód. Poprzedniego dnia zostałem zawieszony w prawach ucznia ponieważ miałem długie włosy a ponadto – jak powiedziałem władzom szkolnym – jedyny czerwony prochowiec z żaglowego płótna. Nie była to prawda – miałem jeszcze starą ortalionową kurtkę w przepisowym granacie, lubiłem jednak jaskrawe kolory. Było nas czterech – potem urządziliśmy wielkie pijaństwo.

9.3.77

Jej portret

Piękna dziewczyna w autobusie pospiesznym
rozbierana rozbieganym wzrokiem zapuchniętych
chłopaków. Przyzwyczaiła się.

Nie czytała Freuda, lecz zna się na męskich
frustracjach. Wie też, że w sobotę pójdzie
do dyskoteki. Tam ją wypatrzy łowca
z beemwu i sygnetem. Postawi koniak i zaprosi
by obejrzała jego kolekcję motyli. Ale
będzie musiała odmówić:

„Moi rodzice są tacy staroświeccy, dopóki
nie zdam matury, muszę być przed północą
w domu, nawet w sobotę”.

Więc obejrzą motyle w samochodzie za miastem.

Dostanie parę złotych i numer telefonu,
pod który nigdy nie zadzwoni.

Lecz przedtem musi jeszcze wykupić pigułki
i powiedzieć rodzicom o wywiadówce.

Piękna dziewczyna nie boi się świata –
przede wszystkim zaś wierzy w Boga,
miłość i rodzinę.

grudzień 77 – listopad 78

XXX

Ryszardowi Holzerowi

dwadzieścia lat to pamięć o starych przebojach
i przegranych rewolucjach
„jesteście już innym pokoleniem” – mówi Dorota
tak – odpowiadam – wchodzimy przecież w życie,
jedni z nas umierają, inni żenią się,
jeszcze inni robią karierę
mówimy coraz ciszej
bunt to niedzielna wycieczka za miasto
płozymy zwierzęta wracamy szczęśliwi
w domu otwieramy okna
duszno

9.2.75

Irrewolucja

czy tylko czarne swetry i porwane džinsy
najmocniejsze papierosy piosenki
ze zdartych taśm słuchane do świtu
czy tylko czarne swetry i metafory
najmocniejsze papierosy i słowa ze zdartych taśm
pozostały nam z ostatniej wojny serc
z ostatniego pożaru

czerwiec 76

Temat z Beatlesów

ci wszyscy –
dziewczyny istniejące jedynie w czasie
pospiesznych misteriów w pakamerach prywatek,
mężczyźni – bywalcy wieczornych seansów
w przedmiejskich kinach, słuchacze nocnych programów
radiowych, ci wszyscy, wszyscy mieszkańcy krainy deszczu,
tandetnie ubrani wrogowie Hegla, nucący modne przeboje,
skandujący poezję barów szybkiej obsługi,
ci wszyscy, niezależni od stroju
i aktualnych tendencji w sztuce,
przemykają pod obstrzałem neonów,
kiedy milkną dyskoteki trybun.

4.3.76

X X X

Pawłowi Bukowskiemu

Z opuchniętą twarzą, ze stopami
wylewającymi się z butów, jaskrawo umalowana,
z siatką pełną ziemniaków. Nie dostała mięsa,
staruchy wypchnęły z kolejki. Teraz jedzie
tramwajem, ludzie spieszą się na mecz,
a jej ciało zastawia pół wozu.
Więc kiedy ją wciskają w kąt,
nienawidzi mężczyzn i przeklina dzień,
kiedy pozwoliła się pokryć, po pijanemu,
na strychu pełnym szmat i mokrej bielizny...

„Będziemy mieli maleństwo.”

6.2.80

W tych dniach

Jankowi Strękowskiemu

w tych dniach kiedy nasze rozmowy telefoniczne
bardziej niż kiedykolwiek
przypominały szyfry kiedy baliśmy się
o naszych bliskich
w tych dniach ludzie narzekali
na pogodę a gazety informowały
o dietetycznych walorach otrąb
Polska przegrywała Wyścig Pokoju
lecz dzieci nadal bawiły się w kolarzy
w tych dniach pełne były salony
gier automatycznych i salony mody
mężczyźni dyskutowali o lidze angielskiej
i wyścigach konnych a kobiety starały
się kupić dla nich kawałek ryby
w tych dniach kolejne dziewczyny
zakochane w amerykańskich aktorach
traciły dziewictwo ze spoconymi
urzędnikami nocami słyhać było
jak trzeszczą łóżka
i tylko nie wszyscy z nas mogli nocować
we własnych domach
a wieczorem – o czym wiedzieli wszyscy –
miała wybuchnąć wojna

25.5.77

XXX

Wrócisz do miasta pod wieczór.
Będzie to wczesna jesień i wiatr poniesie
wzdłuż autostrady zapach palonych liści.
Być może nazwiesz to wierszem –
wrócisz jednak, powrócisz do miasta.
Wchodzisz do domu, witasz się z żoną.
Jest nie uczesana i zmęczona. Pyta,
czemu tak późno, narzeka na reumatyzm,
drożyznę i nudę. Jest rzeczywiście późno:
twój syn wraca z podwórka. Ma siedem lat,
nazywa tatusiem tłustawego
mężczyznę z początkami łysiny, który
w wolnych chwilach lubi oglądać
twoje fotografie z dzieciństwa.

10.10.75

X X X

musisz się nauczyć omijać
te wszystkie obce miasta
królestwa pociągów towarowych
zmarzniętej ziemi i płonącej smoły
musisz się nauczyć ci ludzie są brzydcy
to nie dla ciebie – dzikie tory
listopadowy wiatr asfalt ciężarówki
twoim światem jest ciepły pokój
mgła nad rzeką ciasna sień prywatnego serca
musisz się nauczyć omijać
te wszystkie brudne miejsca
mazowieckie miasteczka poczekalnie dworcowe
i ciało chłopca spod budki z piwem
z którego wolno wycieka krew

2.10.76

Dualis

W wesołych łódkach dłoni ukryj mnie Luizo
Przed straszną konsekwencją martwej perspektywy

A. Bursa

Uliczka

Było- Dla Beaty

Do mojego pokoju przez brudne szyby
poranek jak szczur zgarbiony wpełza
powoli W wyszczerbionym lustrze moja twarz
ma kolor starego bandaża Wkrótce
zacznie się dzień W moim hotelu
na ulicy świętych przegranych w zatechłej pościeli
w wilgoci pustych murów samotność
jak nagły wiatr z za rogu
czai się do skoku

2

Chodź ze mną a pokażę ci mój świat Zobaczysz
jak w poczerniałym lustrze poranka strach
się przegląda Pójdziemy do najgorszych dzielnic
gdzie w porze pierwszego tramwaju młodzi
przyklepieni do schodów dotykają się milcząc
Nazwiemy to miłością potem długo
będziemy się śmiać Zabierz mnie stąd Wiem
co ciebie może to wszystko obchodzić
jelita miasta którymi idziemy pod prąd jego
nabrzmiące od krwi płuca pełne resztek
jedzenia szkła z rozbitych butelek Zabierz mnie
stąd z tego hotelu z tego miasta które
jak tchórz z za pleców
czai się do skoku

3

Nie będzie ci ze mną dobrze Moje usta
stwardniałe od przekleństw i najtańszych zakąsek
czy potrafią jeszcze całować Czy
po tych wszystkich dniach przespanych przy
piwie lub odmierzonych wolnym rytmem
kiedy wiatr wyrzuca mnie nagle
na środek Krakowskiego Przedmieścia potrafię
jeszcze mówić Chciałbym opowiedzieć ci prawdę
o tym mieście jego pustych placach i zmęczonych
ludziach a także o tym jak jest kiedy słońce na
rogu Świętokrzyskiej przegląda się w twoich włosach
Czy ci nie skłamią Czy
w sercu tego wiersza nie kryje się wada
wrodzona i co odpowiem jeśli zapytasz
po co tu przyszedłem

4

Gdy nas nie stać na świętość
bądźmy przynajmniej szczerzy mówię

jestem na dziesiątym piętrze w centrum miasta
widzę Pałac Kultury a także brudnoczerwone kłęby
pyłu z pobliskiej budowy Zaczyna się kwiecień
i po raz pierwszy nie wzrusza mnie ciepła
niewinność mojej pierwszej młodości Jej bunt
miękki jak gałęzie bzu Nie chcę
stąd uciekać Chciałbym tylko znaleźć w tym mieście
uliczkę małą jak twoje dłonie
noc której alarm nie przetnie
rozejm spletanym nerwom

5

Kiedy rankiem zbudził mnie pociąg
zobaczyłem jak wcałowana w moją skórę
śpisz obok cicho podszedłem do okna
i zobaczyłem jak ciemny szron otulający beton
znika Ulice porzucone po balu w ascetycznym stroju
porannym wolno przepływały przez moje oczy
i wydawało mi się że jestem obserwatorem
narodzin świata Trzeba mi jednak było odejść
Piwiarnie były jeszcze zamknięte lecz miasto
budziło się Jeździły polewaczki Ulice zakładały
czerwone garnitury autobusów Na chodniku
zobaczyłem ptaka Wydawał się martwy
lecz kiedy uniosłem go w dłoniach odleciał
w niebo Jak gdyby ktoś w ten tandetny ranek
czekał na symbol

6

Lecz było także inaczej Obowiązek walki
o poprawę zaopatrzenia wciąż zatykał usta
mojego wiersza Siedziałem na ławce
pod pomnikiem wielkiego poety i bałem się
posądzenia o dezercję Dopóki nie zrozumiałem
że rzeczywistość nie jest sumą
prawd powszechnych że bunt to prawo do wiersza
i że każdy z nas ma własną noc i ona bardziej nawet
niż cenzura i polityczna policja jest wrogiem największym
na asfalcie wolno pisałem –
heretycy wszystkich religii trzymajcie się

7

Kiedy wczesnym popołudniem szedłem ulicą
kontrabas mostu kołysany dłońmi pociągu kojarzył
się z fletem przebudzonego ptaka Słyszałem też
srebrne saksofony okien kryjących nieznane
Ciepły szept gitar Wielu instrumentów nie rozpoznałem
całość jednak przypominała bluesa
Improwizując ten wiersz nie zauważyłem nawet
że zapadł wieczór że moja droga zbliżała się

do końca Pierwsze latarnie zapalały się i
skojarzyłem ich światło z klozetem miejskim
musałem być już bardzo zmęczony kiedy
za szarym murem w dzielnicy domów przedśmiertnych
zobaczyłem uliczkę małą jak twoje dłonie
kiedy autostrady ucichły i moje płuca
wolno wypełniały się tlenem
w przedsennej godzinie
gdy byłem jednocześnie po obu stronach rzeki
w brudnym hotelu i na małej uliczce
z tobą i bez ciebie
gdy węzły moich snów rozplątały się
i wszystko stało się wierszem

marzec–kwiecień 75

Blues pierwszego śniegu

Już niedługo spadnie pierwszy śnieg.
Spójrz w okno – niedługo spadnie śnieg.
Biało. Zasypie samochody
i zapomniane w parkach piwne budki.
Głowy przechodniów pokryją się futrem.
Bo spadnie śnieg. Niedługo spadnie śnieg.

Ballada

spójrz co oni robili ze śniegiem Nic
nie zrobili Jest jasnozielony
jak zwykle w grudniu Co oni zrobili
z tym grudniem Podchodzę do okna
i widzę elektrycznego świętego Mikołaja
z zupełnie autentyczną watolinową brodą
Piąta Wpół do szóstej Za moim oknem
rzeczywistość wycieka spod powiek
jak wszędzie w tym mieście Co oni
zrobili z tym miastem Nie wiem
czuję że mam coraz mniej do powiedzenia
tej funkcjonalnej bryle Odchodzę od okna
i czekając na ciebie żebyś była ciepła
jak zwykle o tej porze kiedy zapadam w sen
grzeję się przy kaloryferze który jest całkowicie
zimny ale zawsze to kaloryfer

1.12.76

Romantyczność

najpierw
rozbierz ją z firanek i ścian
niech leży naga
popatrz
taką ją wyśniłeś jest twoja
teraz
otul ją deszczem czujesz
pod cienką skórą płynie
krew
potem
ukołysz jej włosy niech zaśnie
słyszysz
mruczy coś przez sen
teraz wyjdź
łyknij wilgotnego zimnego powietrza
wsiądź do autobusu
w autobusie podejdzie do ciebie
pijany mężczyzna z podartą twarzą
i powie
„życie jest żeby pić i pierdolić”
a ty
żeby się szybciej odczepił
odpowiesz
„no jasne”

27.12.73

Pociąg podmiejski

Miasto, pociąg i ty. Żółte miasto
przed świtem, pusty pociąg podmiejski
i ty, zbudowana z mojego snu. Przedzierasza
się przez ten sen, podczas gdy ja
usiłuję dopłynąć do poranka.
Jest żółto, jest granatowo, różowo
a potem błękitnie. Chwile podmiejskiej
chandry na trasie Warka – Warszawa.
Wypluwa mnie w środek miasta, znikł pociąg
i sen. Samotnie przedzieram się przez
ten niewiarygodnie zimny świt,
podczas gdy ty, równie samotna, usiłujesz
wydostać się z mojego opuszczonego snu.
Ty, ja i sen. Przypomina mi się inny poranek,
sprzed kilku lat, też chyba w kwietniu,
gdy byłem równie sam z moją kruchą nadzieją.
Widzę cię teraz wyraźnie – odpływasz
ponad dachami domów.

Nie wysłany list w góry

A przecież nas nie ma.

Jak to właściwie jest? Byliśmy i
nie ma nas, po prostu. Ty gdzieś w górach,
a ja tu – w dusznym pokoju, w nie ścielonym
łóżku. Nie mogę sobie wyobrazić, co tam
robisz, przecież ciebie nie ma beze mnie. Czy
sypiasz z kimś, czy tylko pozwalasz się
rozbierać męskim spojrzeniom
(kobiety nazywają to: wystarczy,
że mogę się podobać). Tutaj pada,
dużo palę po nocach.

25.9.78

Ostatnie obrzędy

ósmy marca tysiąc dziewięćset siedemdziesiąt pięć
nocny spacer z psem
później długa rozmowa w ciemnym pokoju

październik 78

Aneks do poematu „Uliczka”

W słoneczne popołudnie szedłem ulicą, był pierwszy dzień wiosny, kiedy nie wolno umierać i zdradzać. Chodniki pokryte ciemnym liszajem były puste, domy przypominały makiety. Przez szczelnie zasłonięte okna nie przedostawało się nic, najśłabszy promyk życia. Musiałem być już bardzo zmęczony, gdy zobaczyłem, że uliczka, którą idę, jest ślepa. Nad miasto nadciągały burzowe chmury. Nie zdążyłem zawrócić, gdy spadły pierwsze bomby.

29.3.79

Ballada o żonie poety i o miłości

Ona, za którą oglądają się wszyscy
mężczyźni w mieście, smukła, pięknooka.
On, uwodzący studentki obscenicznymi wierszami.
Orkiestra gra marsza, zarodek klęski
w chwili triumfu. Skończy się
to wszystko w północnym państwie. Klęską
dziewczyny, która chciała dobrze,
a musi jechać przez pół Europy.
Jest w ciąży, a tutaj komisarze, rady, odchylenia.
Mąż zdradzi ją z proletariatem, potem
z inną kobietą. Nie będzie mowy
o miłości ani o rewolucji. Nieuchronny
strzał w potylicę.

28.9.78

Singu
laris

Szlakiem w nudzie straconych najgorzej
Dni młodości stęsknionej i pustej
Uderzonej w żywe serce nożem
Uderzonej kastetem w usta

A. Bursa

X X X

było niewiele szans żeby przeżyć tę noc
zbyt dorośli nie umieliśmy
wyrazić najprostszycy uczuć: różnicy
między uśmiechem a zaproszeniem do łóżka
między chęcią rozmowy a ochotą na wódkę
i nie mieliśmy słów żeby naszą bezradność
opisać w wierszu było coraz mniej szans
i nikt już nie pragnął przeżyć tej nocy
gdy zbudził nas nóż świtu
na stracenie

6.4.77

X X X

pamiętam
byłem szesnastoletni szczeniak
lubiłem patrzeć w okno
po deszczu wychodziło słońce
wychodziłem z domu
i śpiewałem
teraz
jestem osiemnastoletni szczeniak
i też czasem wychodzę z domu
tylko ostatnio rzadziej
mam ochotę śpiewać

sierpień 73

X X X

gdy po tym wielkim deszczu
zbudziłem się
Agnieszka stała przy mnie
drobnymi dłońmi wyczesywała
źdźbła trawy z moich włosów
nie było światec ani muzyki

74

Montreal

Love me because nothing happens

L. Cohen

W Montrealu, jak pisze Leonard Cohen,
również nic się nie dzieje. Zaczyna się
dzień. Zachmurzenie umiarkowane ze skłonnością
do burz i opadów przelotnych.
Te same twarze. Piję piwo
w restauracji „Harenda”, słucham,
jak znajomi rozmawiają o Paryżu. Z konieczności
występuję z pozycji patrioty – nie byłem nigdy
w Paryżu, ani nawet w Montrealu,
w którym podobno również nic się nie dzieje.
Coraz więcej czytam, wszędzie jest podobnie.
Ulice dalekich metropolii przypominają
wielką dzielnicę dworcową. Dlaczego Peru
skurwiło się i dlaczego nie mogę zasnąć.
Po piwie bołą nerki. Mam dwadzieścia lat
i od dawna nie pisałem wierszy. Przedwczoraj
spłonął centralny dom dziecka, czytam
o kolejnym nieudanym zamachu na prezydenta Forda.
Nie mam dokąd pójść dziś wieczorem,
poezję ubrano w kremplinową suknię,
poezja jest w wilgotnych dłoniach tłustych urzędniczek.
W barze kawowym „Poziomka” Edward Stachura
mówi poemat „Kropka nad Ypsilonem”. Zapewne
biorą go za szaleńca. Mówimy też o szynce, że
jest metaforą. Być może szynka jest metaforą Montrealu,
w którym przecież również nic się nie dzieje.
A jednak wciąż toczy się wojna. Między poetami
a pracownikami wyższej użyteczności państwowej. Między
Bobem Dylanem i Małym Władziem z Chicago.
Próbuję śpiewać:
W dniach szóstego czerwca stała się ta chwila
Roberta Kienedego kula go zabiła.
Mam coraz więcej znajomych, coraz mniej przyjaciół.
Życie przytrafia się innym – w tandetnych filmach
i w Montrealu, o którym wiem tylko tyle, że jesienią
okrywa go mgła. Czytam „Dziennik” Witolda Gombrowicza
mimo że minął kolejny rok – perspektywy wciąż
nie zamykają się w nie dopitej szklance piwa.
Miasto jest martwe, nadchodzi noc,
ścieżką bezsenności skradają się wilki.

wrzesień 75

Scena balkonowa

dla Antka i Mirka

Nigdy nie dowiem się, czy jest ładna, czy brzydka,
czy on przypomina tancerza, czy
raczej rzeźnika. Czy mają po piętnaście,
czy po trzydzieści lat, skąd wtedy wracali,
czy żyją ze sobą. Czy kochają się, czy traktują
to bez zobowiązań. Jakim językiem mówią

i o czym, i jakie jest ich największe marzenie.
Mam nad nimi tylko jedną przewagę –
ten wiesz o nich.
Widziałem ich raz. Noc. Staliśmy na balkonie,
wpatrując się w blade światelko klatki schodowej.
Na tle okna dwie sylwetki w długim pocałunku. Cisza.
Taniec cieni na podświetlonym ekranie.

25.9.78

Lancelot

1

Chcesz powodzenie mieć u damy?
Wstąp do nas – szczerze zapraszamy.
Temu, kto chce i kto się wzbrania,
wskażemy drogę do przetrwania.
Gdy wyjdiesz, ciepło pożegnany –
pójdiesz ulicą przekonany,
że w mig odnajdziesz swą dziewczynę.
Izolda zrzuci cud – kremplinę
i naga w twoim progu stanie –
zrób jej gorące powitanie
i przekaż sekret znajomemu,
że szczęściu nie pomoże swemu,
jeśli z tych usług nie skorzysta.
Zaprasza fryzjer męski – „Tristian”.

2

Śpisz. Śni ci się kula,
którą nazywasz Ziemią,
ponieważ w dzieciństwie
słuchałeś opowieści o Kolumbie
i każdą niedoskonałość kształtu
możesz sprowadzić do błędu w optyce.
W ten sposób rzeczywiście możesz nadać
światu kierunek. Zamknąć go w formę poematu
z początkiem, rozwinięciem i zaskakującą pointą.
Więc śpij. Przyśni ci się Ziemia o kształcie kuli.

3

Znów zmienia się pogoda, jak zwykle
gdy kończy się świat. Dzięki
temu nabieram dystansu do siebie. Zresztą
moje problemy są naprawdę błahe.
Jak dobrze pójdzie, za trzy tygodnie
ożenię się, za rok rozwiodę, za trzy lata
zrobię doktorat, a za – powiedzmy – pięć
dziecko, które w pewnym sensie
uchroni mnie przed śmiercią.
Cóż można więcej żądać? Kiedy zasypiam
stary i niezbyt drapieżny wilk
skacze mi do gardła.

4

Poranek budzi się nad ogrodami,
krople rosy spadają z konwalii, a
pierwsze gołębie wylatują z gołębników.
Długa łodyga tulipana przechodzi
w kielich, słońce potyka się

o strome dachy, gdy z oddali słyhać saksofon.
Ty jesteś jak mgielka wiosenna,
jesteś jak storczyk, jak deszcz po wielkiej suszy,
wiotka i tajemnicza jak sen, jak sonata.

5

Masz żonę, musisz znaleźć kochankę.
Idź do dyskoteki. Niestety, mimo
optymistycznych zapewnień
epoka Beatlesów skończyła się
nieodwołalnie i możesz nawet
poczuć się niezupełnie na miejscu,
w podłym pocie perfum, kiedy trzeszczą spodnie
chłopakom, a liryczne dziewczyny
poprawiają majtki. Nie martw się tym.
Znajdź jakąś samotną – to nietrudne – i nie patrz
jej w twarz.

6

A między nimi leżał miecz,
a leśne zwierzęta nie czyniły im krzywdy,
a leżeli ubrani,
ponieważ wiedzieli, że jest to jedyna szansa,
by uratować miłość,
która konała,
ponieważ wiedzieli, że są na świecie
ważniejsze sprawy niż ich miłość
honor Bóg czy nawet poczucie obowiązku,
ponieważ wiedzieli, że nie ma
sprawy ważniejszej niż ich miłość,
która niedopełniona przynosi spełnienie,
dlatego leżeli ubrani,
a między nimi leżał miecz,
gdy z mgieł morweńskich
nadjeżdżał król.

7

Nieważne gdzie – w knajpie, kiedy
pijemy wódkę, śpiewamy stare piosenki,
na stadionie, gdy przepitymi
głosami śpiewamy hymn,
a orły przesyłają dziewczynom
ostatni pocałunek przed bitwą,
w zaułku, kiedy nas jest więcej
niż tamtych, w pochodzie, kiedy
trzymając się za ręce patrzymy w rozkołysane
niebo, a także wtedy, gdy patrzymy w ziemię,
a nasze prawe ręce jednocześnie unoszą się
w górę, jak w dobrej szkole, kiedy
z góry wiemy, o co zapyta Pan.

8

Kiedy śpisz, twój pijany przyjaciel
wraca do domu. Podnosi się
z chodnika i stwierdza,
że ma rozbite kolana. Zawsze
mamy rozbite kolana – myśli –
gdy bawimy się w berka, gdy
pijemy wódkę i gdy stajemy się
niedołężni. Cała ta zabawa słowna
przypomina mu jakiegoś starego króla,
którego imienia nie może sobie
– jest naprawdę zmęczony – przypomnieć.
Czytał o tym gazecie
siedząc na klozecie.
Tamten był ślepy,
a on widzi podwójnie.

9

Wierzę, że zawsze jest jakaś loteria,
na której można wygrać majątek,
i nieprzytomnie zakochana piękna dziewczyna.
Wierzę, że nie zostanę z powrotem kamieniem,
że jeszcze raz przeżyję, to co już przeżyłem –
smak pierwszego pocałunku, wiersza, pierwszej
kłęski. Wierzę, że znów będziemy szli, zakochani,
pod rozkwitającymi drzewami. Wierzę, że znów
będziemy wierzyć. Wierzę, bo muszę wierzyć.
Bo to jest jedyne powietrze.

10

Najpierw zdradzisz dziewczynę, ponieważ
wyzwoliłeś się z pęt tradycyjnej moralności.
Potem zdradzisz przyjaciół, bo nauczyłeś się
panować nad emocjami. A potem sprzedasz
na makulaturę stare gazety, dokumenty,
zdjęcia – cały śmietnik młodości. I wtedy
będziesz mógł wreszcie zamiast wierszy pisać
rzeczowe, krótkie sprawozdania. Być może którejś
nocy zaczniesz się bać. Ale rankiem
to minie. Wyśpisz się, wykąpiesz i wychodząc
z wanny poczujesz się czysty,
ponieważ czystość to brak wątpliwości.

11

Wieczór. Wokół uschnięty las i pustynia.
Pomyślał, że od rana nie słyszał ptaków.
Że musi jechać dalej, choć nie zna
kierunku i celu. Że właśnie dlatego
musi jechać dalej. Był prawdopodobnie
głodny, choć dostępne przekazy

pomijają ten prozaiczny fakt.
Trudno więc stwierdzić, czy właśnie dlatego
gdy koń ruszył stępa,
ujrzał przed sobą rzekę,
a za nią złoty zamek.

12

Ponieważ nie ma sensu
bez wyraźnego celu chodzić po ulicach,
gdy w lodówce śpi piwo
i zwarty szereg szprotek uśmiecha się
zza szyby konserwy.
Ponieważ wieje wiatr
i listopad strzela zawałami,
nie wyjdiesz nigdzie. Dobrze
w takich chwilach posłuchać
sentymentalnej muzyki. Potem
podejść do okna –
jak bezboleśnie zapada zmierzch.

13

To zbyt ryzykowne – żyć w rytmie
słów, a nie zdarzeń. Słowa łatwo formują
się w szereg. Zamknąć świat w formę poematu –
to udawać, że się zrozumiało świat.
Pozostaje wtedy ogłosić się prorokiem
lub czekać na śmierć, śmiercią tłumacząc
nieudane życie. Chciałbym, żeby mój poemat
składał się nie z części, lecz z dzielnic.
Często na tyłach wielkich arterii można
znaleźć starą, nieprzydatną uliczkę. Chciałbym,
żeby mój poemat przypominał miasto.

14

Jeżeli opuścili cię wszyscy (a to znaczy: nie potrafiłeś
zrozumieć ich prawa do życia) i
zacząłeś się dusić we własnym pokoju, pozbawionym
kobiet i mebli. W zwykły dzień, kiedy zacząłeś
się nagle bać. Kiedy nie mając nic na swą obronę,
żadnego śladu własnego istnienia, ukryłeś się
w świątecznym tłumie, płynącym główną ulicą miasta.
Szron polerował dachy samochodów i
przeraziło cię własne odbicie
tęgiego mężczyzny przed drogerią
z pastą do zębów i paczuszką salcesonu.
Kiedy pętla spokoju nieuchronnie zacisnęła się
wokół twej szyi, pomyślałeś –
jestem, bo czuję, że umieram.

październik 77 – kwiecień 79

Jeden dzień

...wywietrzyłem pokój i umyłem
głowę, chciałem nawet posprzątać i pościelić
łóżko, gdy przypomniałem sobie,
że świat naprawdę nie istnieje.

25.9.78

Nic

nie ma serca ani wątroby
nie ma miłości ani niezgody
nie ma potrzeby by wietrzyć pokój
nie ma o czym rozmawiać
nie ma sensu słuchać muzyki
nie ma jak przejść przez stertę śmieci
jest tylko nie ścielone od miesiąca wyro
gorzki smak po przepiciu – i tyle

25.9.78

Podróż

w tym czasie kiedy w oknach
zapalały się amfilady świateł
kiedy starzy mężczyźni wydobywali
resztki ognia ze zmęczonych ciał swoich żon
kiedy panienki zmieniały majtki
przed cotygodniowym orgazmem dyskoteki
kiedy zaczynały się seriale telewizyjne
i pijackie orgie
kiedy politycy dostawali zawałów
a zawodowych poetów zżerała chandra
kiedy chłopcy ze szlaku usiłowali się
złożyć na butelkę wódki i wciąż brakowało
im dwunastu złotych
kiedy nagie kobiety przechadzały się
przed lustrami kochanków i oczyma luster
a zmęczeni urzędnicy decydowali się
wreszcie na bunt
kiedy mleko zamarzało w bańkach
zasypiały koty i saksofony
i kiedy wszyscy skłóceni
wyciągali dłonie do zgody
wtedy ja wyruszałem w moja drogę bez świadków
drogę ku nocy
w moją podróż poza granice samotności

mówiono mi Agnieszko
że nie będę mógł na ciebie liczyć w tej drodze
że zapadłaś w długi zimowy sen
i sypiasz w nim ze wszystkimi mężczyznami w tym mieście
albo też sama na obszczonej klatce schodowej
zanim syreną świtu nie zbudzi cię nocny patrol
w ogóle słyszałem o tobie same niedobre rzeczy

tymczasem ja jeździłem autobusami
po wyludnionym mieście
piłem wódkę przeklinając zakochanych
i ciężarne kobiety
gotów byłem bić się z każdym
kto wyglądał na bardziej szczęśliwego ode mnie
telefonowałem w pustą przestrzeń akustyczną
spotykałem przejezdnych akwizytorów
i młodziutki dziewczyny czytające Biblię
na parkowych ławkach
nocami
podchodziłem pod okna moich przyjaciół
a widząc w każdym oknie jedynie ciemność
odpływałem
gubiłem się a potem widziano mnie

o szóstej rano na dworcu autobusowym
w mieście Sochaczew dokąd trafiłem
błądząc wiele godzin po poligonach w deszczu
łapiąc w końcu autostop w niewłaściwą stronę
lub w jakimkolwiek innym miejscu smutnej
krainy Mazowsze nocą
kiedy szedłem torami kolejowymi
w niejasnym kierunku

mówiono mi także że zmieniłaś nazwisko
i adres że nie mam cię po co szukać
że nawet gdybym opowiedział ci ten wiersz
i wszystkie inne wiersze którymi myślałem
przewracając się w wilgotnej pościeli
wszystkie zaklęcia i wezwania
nie będziesz chciała mi pomóc
ale ja przecież nie szukałem ciebie
ja byłem tylko w mojej podróży bez świadków
w mojej drodze poza granice samotności

to tylko tak że po kolei odchodziły ode mnie
kobiety żona młodsza siostra
którą wymyśliłem w dzieciństwie
poezja kochanka wiara wreszcie
podrzucano mi pod dom
twoje ciało po którym przejechała się
cała moja młodość zmięta i zeszmaczona
z nogami w pozycji sugerującej gwałt
wtedy pozostały mi tylko sentymentalne piosenki
i paru przyjaciół walczących
z demonami przemocą i złą literaturą
ja natomiast walczyłem jedynie o własne życie
moja głowa obijała się o szyby autobusów
moje ciało tonęło w sztolniach niespokojnego
snu w samotnych łózkach
moja twarz odbijała się od płyt chodnikowych
i ciągle jeszcze nie chciała krwawić
szukałem kobiety która zechciałaby dać mi
trochę ciepła ciała i tlenu
lecz ze znanych mi dziewczyn jedynie
pewna łaciata kotka gotowa była poprowadzić
smutne gospodarstwo mojej spóźnionej młodości
po sytej nocy w małżeńskich pokojach
czuć było potem i spermą
w kącikach warg zmęczonych kochanków
zastygła szminka i ślina
nocny pociąg z wiersza mojego przyjaciela
powoli kończył swój bieg
rozzuci pasażerowie chrapali
po korytarzach walały się niedopałki

kapsle od piwa resztki żółtego sera
nie miałem nic do powiedzenia
na powitanie tego dnia
szedłem wzdłuż szarżółtej rzeki
szedłem bulwarem
a autostradą z łoskotem przetaczały się
wozy oczyszczania miasta
szedłem na spotkanie nowego dnia
drugiego człowieka obiecanej wolności kobiety
by jeszcze raz rozpocząć moją drogę bez świadków
drogę przez noc
moją podróż poza granice samotności

luty 80

Niech

Let's sing another song, boys!
L. Cohen

To jestem ja, to jest muzyka, a za oknem miasto.
Jestem smutny, a muzyka jest ostra.
Twardy rock. Koncert na elektryczność,
rytm i zmęczenie. Za oknem jest upał
i świat, którego mam dosyć.
Zagrajcie jeszcze ostrzej, panowie! Któregoś
dnia trzeba będzie w końcu rozwalić
ten świat. Niech wasza muzyka będzie
jak seria z automatu, jak wiązka granatów
rzucona w tłum. Niech budzi, niech przynajmniej
zabija.

11.6.80

Spis wierszy

Obcy 5
Pluralis
Nam ptakom niepotrzebny sen 11
Słynny czerwony prochowiec 12
Jej portret 13
x x x (dwadzieścia lat to pamięć...) 14
Irrewolucja 15
Temat z Beatlesów 16
x x x (z opuchniętą twarzą...) 17
W tych dniach 18
x x x (Wrócisz do miasta pod wieczór...) 19
x x x (musisz się nauczyć omijać...) 20

Dualis
Uliczka 22
Blues pierwszego śniegu 25
Ballada 26
Romantyczność 27
Pociąg podmiejski 28
Nie wysłany list w góry 29
Ostatnie obrzędy 30
Aneks do poematu „Uliczka” 31
Ballada o żonie poety i o miłości 32

Singularis
x x x (było niewiele szans...) 34
x x x (pamiętam...) 35
x x x (gdy po tym wielkim deszczu...) 36
Montreal 37
Scena balkonowa 38
Lancelot 39
Jeden dzień 44
Nic 45
Podróż 46
Niech 49